

INNOVATIVE
ACADEMY

ILM-FAN VA INNOVATSIYA

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

MUNDARIJA

Маликов Махмуд Муминович	РАЗВИТИЕ КОНСАЛТИНГОВЫХ УСЛУГ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ	4-7
Abdusalomov Mansurbek Dilmurod o'g'li, Bobur Ikromov	KOSONSOY TUMANIDA YENGIL AVTOMOBILLAR UCHUN ZAMONAVIY TEXNIK XIZMAT KO'RSATISH VA ULARNING TAMIRLASH USTAXONASINI TAKOMILLASHTIRISH	8-12
Maxmudova Dilnoza Xaytmirzaevna	5G VA 6G TARMOQLARI: IMKONIYATLARI VA MUAMMOLARI	4-6
Behzod Sobirjonov Qahramonovich, Muxtorova Nozimaxon Abdulhafiz qizi	WPA3 XAVFSIZLIK PROTOKOLI VA UNING ZAIFLIKLARI	13-16
Mustafayev Shaxboz Baxtiyorovich	VIRTUAL MULOQOTDA QISQARTMALARNING O'RNI	17-18
Murodova Sug'diyona Hamdambek qizi, Ibraximova Mushtariy Marat qizi	SO'Z YASALISHNING ASOSIY USULLARI	19-22
Komilova Xurshida Toxirovna, Ibrohimova Odina	PEDAGOGNING KASBIY MA'NAVIYAT VA AXLOQIY FAZILATLARI	23-26
Abdukadirov Baxtiyor Abduvaxitovich, Turdiqulova Dildora Erkinjon qizi	MATNNI AVTOMATIK TARJIMA QILISH TEXNALOGIYALARI	27-29
Behzod Sobirjonov Qahramonovich, Ergasheva Feruzaxon Ilhomjon qizi	SFTP VA FTPS PROTOKOLLARINING XAVFSIZLIK FARQLARI	30-31
Maftuna Jabboraliyeva	MUAMMOLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI (TARBIYA FANI MISOLIDA)	32-33
Хайитова Рушана	ТАДБИРКОРЛИК СЕКТОРИДА ТАРКИБИЙ МУВОЗАНАТНИ ТАЪМИНЛАШ: МЕТОДОЛОГИЯ ВА ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАР	34-36
Temirova Sevara Shokir qizi	BOSHLANG'ICH SINFLARDA INKLYUZIV TA'LIM MUHITINI YARATISHDA DIFFERENSIAL YONDASHUV VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASHTIRISH METODIKASINING PEDAGOGIK AHAMIYATI	37-40
Gulnoza Kadirova	INGLIZ VA O'ZBEK TILI O'SMIRLAR NUTQIDAGI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING VARIANTLILIGI	41-44

VIRTUAL MULOQOTDA QISQARTMALARNING O'RN

Mustafayev Shaxboz Baxtiyorovich

O'qituvchi, mustaqil izlanuvchi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Toshkent

yagonapochta@gmail.com. +998933438265<https://doi.org/10.5281/zenodo.19017237>

Annotatsiya: Ushbu maqolada virtual muloqotda (SMS, chat, ijtimoiy tarmoqlar va forumlar) keng qo'llaniladigan turli qisqartmalarning vazifalari, ularning muloqot samaradorligiga ta'siri va ijtimoiy ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, qisqartmalarning til rivojiga ta'siri o'rganilib, so'nggi tadqiqotlar asosida amaliy tavsiyalar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: virtual kommunikatsiya, raqamli savodxonlik, virtual muhitda qisqartma, akronim

Raqamli muloqot vositalari ommalashgani sari, fikrimizni tez va qisqa ifodalashga bo'lgan ehtiyoj ham ortib bormoqda. Shu sababli yozishmalarda turli qisqartmalar (masalan, “brb”, “lol”, “asap”, “omw”) va bosh harflardan iborat so'zlar keng tarqaldi. Dastlab bu qisqartmalar texnik cheklovlar (masalan, eski telefonlardagi SMS belgilar limiti) yoki vaqtni tejash maqsadida paydo bo'lgan bo'lsa, keyinchalik do'stlar orasida ma'lum bir guruhga xoslik belgisiga aylandi.

Biroq so'nggi tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, qisqartmalar har doim ham muloqotni osonlashtirmaydi — ba'zan ular fikrning noto'g'ri tushunilishiga yoki suhbatdoshda sizni yetarlicha e'tibor qaratmayotgandek, samimiylik yetishmayotgandek taassurot uyg'otishiga sabab bo'lishi mumkin.

Tilshunoslikda qisqartmalarni to'g'ri tahlil qilish uchun ularni quyidagi turlarga ajratish maqsadga muvofiq:

- **Akronim:** Qisqartma yaxlit bitta so'z kabi o'qiladi (masalan, NATO, BMT).
- **Initializm:** Har bir harf alohida talaffuz qilinadi (masalan, AQSh, DXX).
- **Tekstizm:** Asosan SMS va onlayn muloqotda paydo bo'lgan, tez yozishga moslashgan qisqartmalar (masalan, inglizchada “u” = you, o'zbekchada “rahmat” o'rniga “rxm” yoki “kerak” o'rniga “kk”).

Virtual muloqotdagi qisqartmalar asosan quyidagi usullar orqali yuzaga keladi: so'zlarning birinchi harflaridan foydalanish, tovushga qarab qisqartirish (masalan, *gr8* → *great*), so'z o'rniga raqam ishlatish va hissiyotlarni ifodalovchi qisqartmalar (*lol*, *omg*).

Bularning barchasi vaqtni tejash va telefonda yozishni qulaylashtirish maqsadida paydo bo'lgan. Bundan tashqari, muhim sabablardan yana biri bu — “guruhga xoslik”. Ya'ni yoshlar, geymerlar yoki ma'lum kasb egalari o'zaro tez tushunish uchun faqat o'zlariga xos “kodli” qisqartmalardan foydalanishadi.

Qisqartmalar suhbat davomida bir nechta muhim vazifalarni bajaradi:

1. **Vaqtni tejash:** Xabarni tez va qisqa yetkazish imkonini beradi.
2. **Hissiyotni ifodalash:** Suhbatdoshning kayfiyatini yoki munosabatini ko'rsatadi. Bunda hissiyot so'zlar yoki semiologik birliklar hisoblanadigan emojilar orqali ifodalanadi.
3. **Guruhga xoslikni namoyish etish:** Turli yoshdagi qatlamlar va submadaniyat vakillari o'zaro yaqinlikni bildirish uchun maxsus qisqartmalardan foydalanadilar.

4. **Mavzuni belgilash:** Heshteglar, ya'ni # belgisi yordamida matnning qaysi mavzuga oidligini tezda anglash mumkin.

5. **E'tiborni ko'rsatish:** Tezkor xabar qaytarish orqali suhbatga faol kirishganlikni bildiradi. Ammo doim yodda tutish kerakki, qisqartmalar ba'zida xabarning “shunchaki, e'tiborsizlik bilan” yozilganidek taassurot uyg'otishi oqibatida suhbatdoshga nisbatan hurmatsizlik sifatida qabul qilinishi ham mumkin.

Qisqartmalarni o'rni va vaziyatiga qarab ishlatish juda muhim. Agar ular rasmiy yozishmalarda yoki yangi tanishlar bilan suhbatda qo'llanilsa, bu professional bo'lmagan yondashuv sifatida baholanadi. Tadqiqotlarga ko'ra, bunday uslub do'stlar davrasida oddiy hol sanalsa-da, rasmiy muhitda ularning ishlatilishi keskin cheklanishi kerak. Shu bilan birga, ba'zi qisqartmalar tilimizga shu qadar singib ketganki, ular endilikda oddiy yozma nutqimizning ham ajralmas qismiga aylanib ulgurdi.

Ko'pchilik qisqartmalar tilni "buzadi" yoki yozish savodxonligini pasaytiradi, deb xavotir oladi. Biroq ilmiy izlanishlar bu xavotirlarning doim ham o'rinli emasligini ko'rsatmoqda. Eng muhimi — vaziyatga to'g'ri baho bera olish. Ta'lim tizimida ham o'quvchilarga qayerda qisqartmalardan foydalanish mumkinligi va qayerda qat'iy adabiy tilda yozish kerakligini tushuntirish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, qisqartmalar va abbreviaturalar zamonaviy virtual muloqotimizning ajralmas qismiga aylanib ulgurdi. Ular vaqtni tejash va ijtimoiy guruhlariga xoslikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ammo ulardan to'g'ri o'rinda foydalanmaslik muloqot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Kelajakdagi tadqiqotlar bu jarayonning psixologik va madaniy ta'sirlarini yanada chuqurroq o'rganishga qaratilishi kerak.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. David Fang. “Shortcuts to Insincerity: Texting Abbreviations Seem ...” *Journal of Experimental Psychology: General* (2024).
2. L. McWilliam. “The linguistic status of text message abbreviations.” *Telecommunications/Language Studies* (2009).
3. R. Amaro. “Abbreviations in social media communication.” *Lexicography* (2023).
4. *ResearchGate* platformasidagi korpusga asoslangan va annotatsion tadqiqotlar bo'yicha maqolalar.